

Шәкәрім атындағы Мемлекеттік
Университеті

Кәсіпорының негізгі қорлары

Орындаған: Асетов.Н

Тексерген: Нуралина К. Т.

Жоспар:

1. Негізгі қорлар: түсінігі, құрамы және құрылымы;
2. Негізгі қорларды бағалау түрлері;
3. Негізгі қорлардың тозуы;
4. Амортизация түсінігі және амортизациялық аударымдарды есептеу әдістері;
5. Негізгі қорларды тиімді пайдаланудың көрсеткіштері.

Кәсіпорынның негізгі қорлары – бұл тозуына байланысты өзінің өзқұнын дайын өнімге жартылай көшіретін еңбек құралдарының құндық көрінісі.

Негізгі капиталдың қайта өндірілуінің заңы - өндіріске енгізілген негізгі капиталдың құны толықтай қайта өндіріліп, еңбек құралдарының техникалық жаңаруына мүмкіншілікті қамтамасыз етеді.

Классификациялануы

Негізгі қорлар
(қызмет ету салалары бойынша құрылымы)

Өндірістік

Өндірістік емес

Негізгі қорлар
(экономика секторлары бойынша)

Тауар өндіретін салалар

**Нарықтық және нарықтық емес
қызмет көрсетумен айналысатын
салалар**

Негізгі қорлар

Активті бөлігі

Пассивті бөлігі

Негізгі құралдар

- 1) Ғимараттар;
- 2) Құрылғылар;
- 3) Өткізуші құралдар;
- 4) Машиналар және жабдықтар;
- 5) Транспорттық құралдар;
- 6) Инструменттер, инвентарь;
- 7) Басқасы.

Негізгі өндіріс қорының орта жылдық құны ($НӨҚ_{орт}$)- бұл негізгі өндіріс қоры бастапқы құн негізінде өндіріске ендіру және жойылуын төменгі формуламен анықтаймыз:

$$\text{Негізгі қорлардың орта жылдық құны} = K_{бк} + \frac{K_{ен} * T_e}{12} - \frac{K_{жой} * T_{ж}}{12}$$

Негізгі қорларды базалық бағалау

Бастапқы құны(толық)

көтерме бағасын, жеткізу шығынын және монтаждау және құруға жұмсалған шығандарды қосқандағы құнымен алынады.

Бастапқы құны(толық)

қайта бағалау кезінде, қайта қалпына келтіру бағасын көрсетеді

Қайта қалпына келу құны (толық)

бастапқы құны мен есептелген тозудың айырмашылығы ретінде анықталады

Негізгі қорларды қайта бағалау әдістері

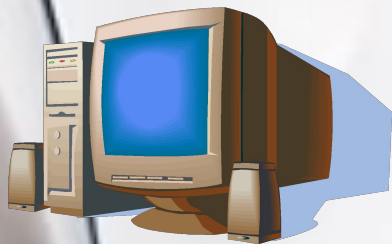
Сарапшылық әдіс

Кәсіпорындарда және салаларда тәжірибес мол инженерлер мен экономистер санынан арнайы комиссия құралады. Негізгі қорлардың қайта қалпына келу құны еңбек құралдарының әр объектілерін инвентаризациялау бойынша есептеледі (еңбексыйымдылық және қымбат іс-шаралар)

Индексті әдіс

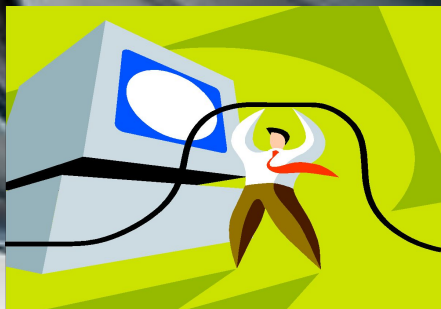
Қайта бағалау объектінің баланстық құны (олардың бар болуы мен қозғалысы негізінде бухесептеу мәліметтерінде негізгі қорлар кәсіпорынның балансында есептеледі) бағалар индексіне көбейтіледі

Негізгі қорлардың тозуы → эксплуатация және бос тұру процессі кезінде болатын негізгі қорлардың тұтынушылық қасиеттері мен құнының толықтай немесе жартылай айырылуы

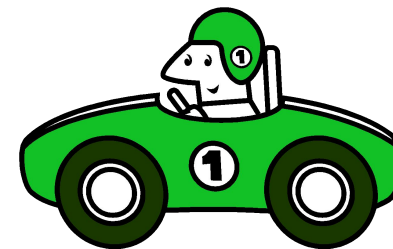

Физикалық

(техникалық қасиеттері мен сипаттамаларынан айырылуы)

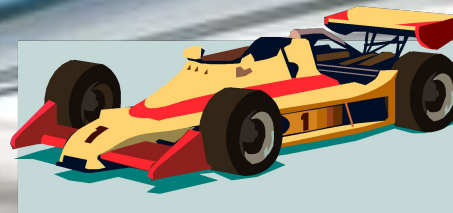

Тозу

Моральді

(негізгі қорлардың салыстырмалы түрде арзан және қуаттылығы жоғары түрлерінің пайда болуынан құнсыздануы)

Негізгі қорлардың амортизациясы → негізгі қорларды қайта құруға бағытталған негізгі қорлар құнының өндірілген өнім құнына бірқалыпты аудару процесі.

Амортизациялық қор → негізгі қорларды қайта қалпына келтіруге немесе кең ауқымды қайта қалпына келтіруге арналған ерекше ақшалық резерв

Амортизация нормасы

$$H_A = (Q_{\text{баст}} - Л) / T_A * Q_{\text{баст}}$$

H_A –амортизация нормасы

$Q_{\text{баст}}$ - берілген негізгі қорлардың бастапқы құны (тг.)

T – нормативті қызмет көрсету мерзімі

$Л$ – берілген негізгі қорлардың ликвидациялық құны (тг.)

Амортизацияны есептеу әдістері

тізбекті

тізбекті емес

Құнын есептен шығару әдісі өнім (жұмыс) көлеміне пропорционалды

Құнын есептен шығару әдісі пайдалы қызмет көрсету мерзімінің жылдық саны бойынша

Азайып келе жатқан әдіс

Жеделдетілген амортизация – тізбекті әдіс бойынша аударымдар көлемін ұлғайту

Негізгі қорларды тиімді пайдаланудың көрсеткіштерінің жүйесі

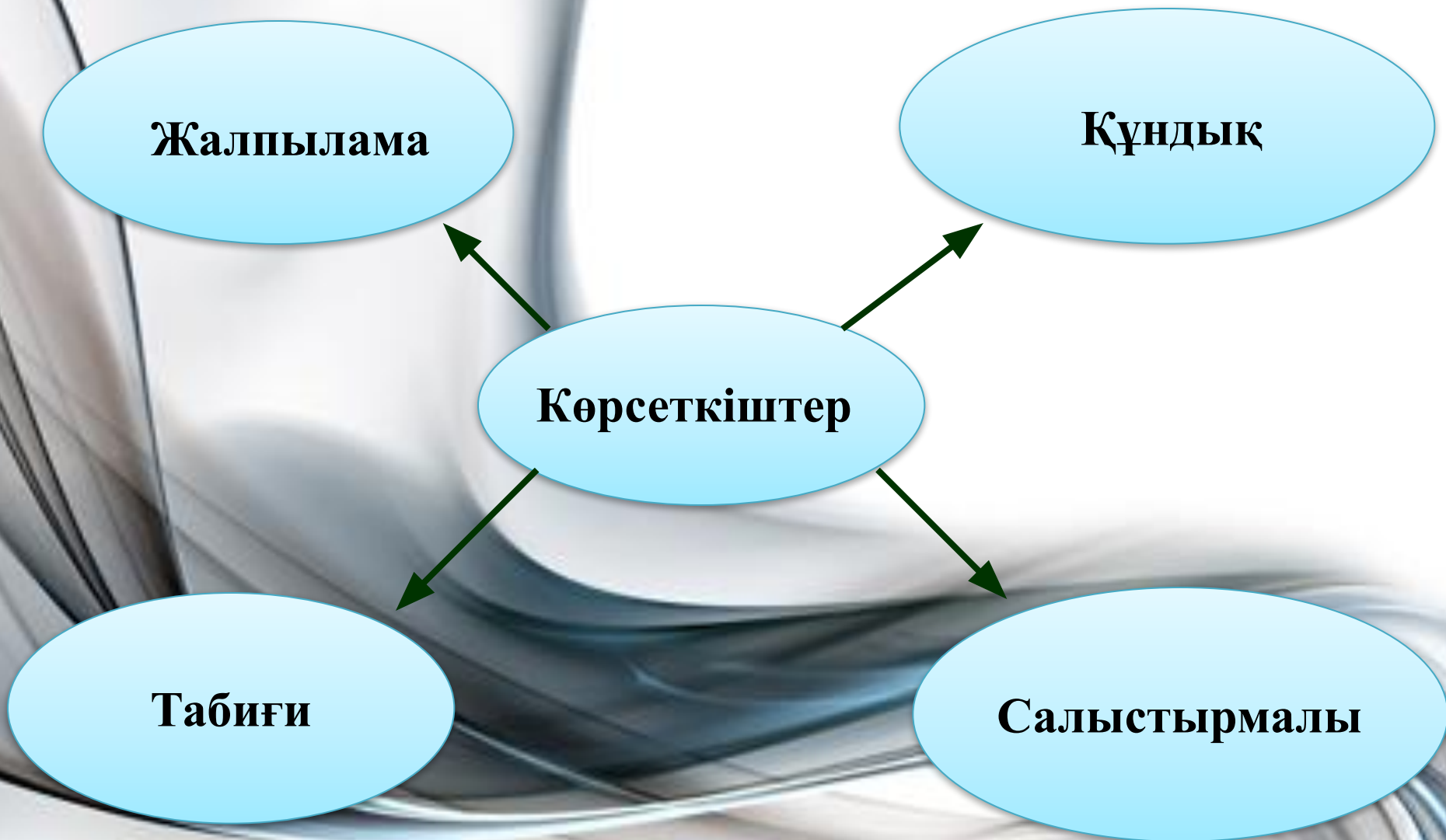
Жалпылама

Құндық

Көрсеткіштер

Табиғи

Салыстырмалы

Жабдықты экстенсивті қолдану коэффициенті

=

Жабдықтың нақты жұмыс сағатының саны
Жабдықтың жоспарлы жұмыс сағатының саны

Жалпылама коэффициенті

=

жабдықтың машина/кезек жұмыс істеген саны
орнатылған жабдықтардың саны

Жабдықты интенсивті қолдану коэффициенті

=

Жабдықтың нақты өнімділігі
Жабдықтың техникалық дәйектелген өнімділігі

Жабдықты интегральді қолдану коэффициенті

=

Жабдықты интенсивті қолдану коэффициенті **Жабдықты экстенсивті қолдану коэффициенті**

Салыстырмалы көрсеткіштер

Экстенсивті қолданылуы

1. Кезекшілік коэффициенті
2. Жұмыс істемейтін жабдықтар үлесі
3. Жоспарлы уақыт қорына қатысты жабдықтардың % тұрып қалулары
4. Уақыт қолдану коэффициенті
5. Тәуліктегі жабдықтардың жұмыс сағатының орта саны

Интенсивті қолданылуы

1. Жабдықтың интенсивті жүктілік коэффициенті
2. Қуаттылықты қолдану коэффициенті

$$\text{Қор қайтарымы} = \frac{\text{Өткізуден түскен табыс}}{\text{Негізгі қорлардың құны}}$$

$$\text{Қор сыйымдылығы} = \frac{\text{Негізгі қорлардың құны}}{\text{Өткізуден түскен табыс}}$$

$$\text{Қор қарулануы} = \frac{\text{Негізгі қорлардың құны}}{\text{Жұмысшылардың орта тізімдік саны}}$$

Қорытындылар

Кәсіпорынның негізгі өндірістік қорлары— тозуына байланысты өзқұнын дайын өнімге бөліктеп көшіретін және өндірістік циклге қатысу кезінде өзінің табиғи құрылымын сақтайтын еңбек құралдары

Кәсіпорынның негізгі қорлары түрлері, **бағыты немесе өндіріс процессіне қатысу сипаттамасы** бойынша классификацияланады.

Негізгі қорлар өндірістік-шаруашылық қызмет бағытына қарай **пассивті және активті** болып бөлінеді.

Негізгі өндірістік қорлардың тиімді пайдалануын бағалау үшін бірнеше көрсеткіштер тобы қолданылады: **салыстырмалы, құндық, жалпылама және табиғи**

$$\text{Түсу коэффициенті} = \frac{\text{Негізгі қорлар кезеңінде түскендердің құны}}{\text{Кезең соңындағы негізгі қорлардың құны}}$$

$$\text{Шығу коэффициенті} = \frac{\text{Негізгі қорлар кезеңінде шығып қалғандардың құны}}{\text{Кезең басындағы негізгі қорлардың құны}}$$

$$\text{Тозу коэффициенті} = \frac{\text{Негізгі қорлардың тозу соммасы}}{\text{Негізгі қорлардың толық құны}}$$

$$\text{Жарамдылық коэффициенті} = \frac{\text{Негізгі қорлардың қалдық құны}}{\text{Негізгі қорлардың толық құны}}$$

Ұсынылатын әдебиеттер:

1. Куатова Д.Я. Экономика предприятия. Практический курс: учеб.пособие.- Алматы, 2015.- 384 с.
2. Обзор инновационного развития Казахстана /Европейская экон. комис. ООН. - Нью-Йорк ; Женева: ООН, 2012.- 174 с.
3. Антикризисное управление предприятием : учебное пособие / В.В. Жариков, И.А.Жариков, А.И. Евсейчев. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 128 с.
4. Т.А. Фролова Экономика предприятия Конспект лекций. Таганрог: Изд-во ТТИ ФЮУ, 2012.

The background features a dynamic, abstract composition of flowing, translucent blue and white lines that create a sense of movement and depth. The lines are smooth and curved, resembling liquid or fabric in motion. The overall color palette is cool, dominated by light blues and whites, with some darker blue accents. The text is centered in the upper-middle portion of the image.

Назарларыңызға рахмет!!!